

Частина I ЗНИКЛІ

1. УРАГАН

Жив собі старий єврей. Мешкав на місці старої синагоги на Курячому пагорбі в містечку Потстаун, штат Пенсильванія. Тож коли на дні старого колодязя на Гейз-стріт поліція штату знайшла скелет, будинок старого єврея став першим місцем, куди вони попрямували. Трапилось це в червні 1972 року, наступного дня після того, як забудовник зрівняв із землею ділянку на Гейз-стріт, щоб розчистити місце для нових таунхаусів.

— У колодязі ми знайшли пряжку від паска і кулон, — повідомили копи, — і якісь старі нитки від червоного чи то костюма, чи то куртки. Ось що виявила експертиза.

Копи дістали прикрасу, простягнули старому і запитали, що це таке.

Старий відповів, що це мезуза¹.

— Вона схожа на ту, що на дверях, — зауважили копи. — Хіба ці штуки не мають бути на дверях?

Старий знизав плечима.

¹ Мезуза — у єврейській культурі сувій пергаменту з фрагментом тексту молитви «Шма Ізраель» («Слухай, Ізраїлю»), вкладений у спеціальний футляр та закріплений із зовнішнього боку дверей. — Тут і далі прим. перекл., якщо не вказано інакше.

— Єврейський звичай, — сказав він.

— Напис на звороті повідомляв: «Дім найвидатнішого танцюриста у світі». На івриті. Ти знаєш іврит?

— А скидається на те, що я спілкуюся на суахілі?

— Відповідай на запитання. Ти знаєш іврит чи ні?

— Іноді б'юся об нього головою.

— І ти Малахія-танцюрист, так же? Так тут кажуть. Стверджують, ти чудово танцюєш.

— Було колись. Я кинув танцювати років сорок тому.

— А як щодо мезузи? Схожа на ту, що тут. Хіба це не колишній єврейський храм?

— Колишній.

— Кому він зараз належить?

— Кому належить все навколо? — запитав старий. Він кивнув на величезну блискучу приватну школу, що виднілася крізь тьмяне вікно. Школа Такера. Вона гордо височіла на вершині пагорба за кованою залізною брамою — з охайними газонами, тенісними кортами і блискучими навчальними корпусами — велетенський бастион зарозумілої елегантності, що сяє, наче фенікс, над занедбаним околom Курячого пагорба. — Вони вже тридцять років намагаються купити мене, — сказав старий.

Він усміхнувся копам практично беззубою усмішкою, за винятком єдиного жовтого зуба, який висів, як шматок масла, на верхніх яснах, від чого старий ставав схожим на трубкузуба.

— Вас підозрюють у скоєнні злочину, — повідомили копи.

— Підозрюють? Нехай, аби здорові були, — низав плечима старий. Йому було добре за вісімдесят, він мав

на собі стару сіру жилетку, жмакану білу сорочку, з нагрудної кишені якої стирчали кілька старих ручок, м'який таліт¹ на плечах і такі ж зім'яті старі штани, але коли він сунув руку до кишені штанів, його кістляві руки рухались з такою спритністю і швидкістю, що патрульні, які проводили більшість днів, лише штрафуючи тягачі з причепами на прилеглій автомагістралі I-76 і вражаючи симпатичних домогосподарок під час зупинок своїми мигалками та суворими лекціями про громадську безпеку, запанікували і відступили назад, поклавши руки на зброю. Але старий витяг лише кілька ручок. Одну з них він запропонував копам.

— Ні, дякуємо, — відповіли вони.

Копи ще трохи покрутилися навколо і врешті-решт пішли, пообіцявши повернутися після того, як витягнуть скелет із колодязя і більш детально вивчать потенційне місце вбивства. Але вони так і не повернулися, бо наступного дня Бог замкнув Курячий пагорб у Свої обійми і вичавив із цього злиденного місця останню краплину справедливості. Налетів ураган Агнес і незструмив чотири округи. А рівень води в місцевій річці Скулкілл піднявся більш ніж на два метри. За свідченнями літніх чорношкірих жінок із Курячого пагорба, білі люди стрибали з дахів будинків у Потстауні, наче з «Титаніка». Усі ті вишукані будинки внизу були зметені, як пил. Буря вбивала все, до чого торкалася. Потопила всіх чоловіків, жінок і дітей, які наближались до неї; зруйнувала мости, знищила фабрики, потрощила ферми; негода завдала мільйонних збитків —

¹ Таліт — єврейська молитовна шаль або накидка, яку носять під час молитви.

мільйони і мільйони — якщо говорити мовою білих людей, мільйони мільйонів. Що ж, для нас, темношкірих людей із Пагорба, це був просто ще один день, коли ми ховалися від зла білої людини. Що ж до старого єврея і йому подібних, які жили на цьому пагорбі, то вони отримали відплату за все те, що в них колись вкрали. А єврейка, яку вони скривдили, міс Хона, теж отримала свою справедливість, бо Цар царів відплатив їй за все добре, що вона зробила, підняв її і в одну мить втілив її мрії так, як тільки Він може це зробити. Той злий дурень, що називав себе Сином Людським, давно вже пішов із цієї країни. А той хлопчик Додо, глухонімий, досі живий. Задля нього євреї побудували цілий табір в окрузі Монтгомері. Євреї були власниками саме того театру, благослови їх Господь. А ті копи і всяка шваль, що бігала за ними, євреями, через тіло, яке знайшли у тому старому колодязі, не можуть знайти проти них нічого, бо Бог забрав усе — колодязь, водосховище, молочарню, скелет і все, що вони могли використати проти євреїв, — і змив усе це в річку Манатавні-Крік. І відтоді всі докази цього пустого базікання «хто там кого притопив» потрапили до Скулкілл, а звідти — у затоку Чесапік у Меріленді, а далі — в Атлантичний океан. Саме там донині плавають кістки того потрухлого покидька, чие ім'я не гідне торкатися моїх вуст. На дні океану, де риби об'їдають його кістки, а диявол веде свій рахунок.

Що ж до літнього Малахії, то поліція його так і не знайшла. Вони повернулися за ним після того, як ураган стихився, але старого там уже давно не було.

На подвір'ї залишилася пара соняшників і все. Старий пан Малахія вийшов сухим із води. Він був останнім із них.

Останнім із тутешніх євреїв. Той хлоп був чарівником. Чимось надзвичайним. До того ж умів танцювати...

Господи... Той чоловік був чарівником...

Мазл тов, щастя, любі.

2. ПОГАНІЙ ЗНАК

За сорок сім років до того, як будівельники знайшли скелет у старому сільському колодязі на Курячому пагорбі, керівник єврейського театру в Потстауні, штат Пенсильванія, на ім'я Моше Ладлоу, мав видіння про Мойсея.

Моше мав це видіння вранці в понеділок у лютому, коли прибирав залишки після виступу Малюка Вебба, який приїхав лише на один вечір, у крихітному місцевому «Танцзалі і театрі для всіх американців» на Головній вулиці. Вебб і його галасливий гурт із дванадцяти музикантів став найбільшою музичною подією, яку Моше коли-небудь бачив у своєму житті. За винятком тих вихідних за два місяці до цього, коли йому вдалося виманити Міккі Каца¹, блискучого, але нестримного єврейського генія клезмерської музики² з Клівленду, щоб той цілий вікенд грав на сімейних юдейських святкуваннях у місцевому танцзалі Моше. То було дивовижно! Кац, юний підкорювач кларнета, і його новостворений ансамбль із семи музикантів, щоб потрапити на концерт, подолали люту грудневу снігову бурю, коли в горах

¹ Мейер Майрон (Міккі) Кац (1909–1985), відомий американський композитор і комедійний актор єврейського походження, особливо популярний у роки перед Другою світовою війною й у перші повоєнні роки.

² Клезмер — традиційна народна музика східноєвропейських євреїв і особливий стиль її виконання.

східної Пенсильванії випало майже пів метра снігу. І, завдячуючи благословенному Богу, їм це вдалося, бо Моше нарахував 249 єврейських продавців взуття, власників крамниць, кравців, ковалів, малярів, власників гастрономів та їхніх дружин із п'яти різних штатів, включно з північною частиною штату Нью-Йорк та штатом Мен, які приїхали на цю подію. Були навіть чотири пари з Теннессі, які три дні їхали через Синій хребет, харчуючись самими сиром і яйцями, не маючи змоги дотримуватися кошерності в шабат¹, просто задля того, щоб бути разом з іншими євреями — і це напередодні Хануки, на яку всі родини повинні бути вдома, запалювати свічки протягом восьми днів. Не кажучи вже про те, що один із чоловіків виявився фанатиком і вважав, що Тиша бе-ав, день жалоби та посту, який зазвичай святкується в липні або в серпні, слід відзначати двічі на рік, а не один раз, що означає залишатися вдома у грудні, голодувати і розмальовувати стіни зображенням квітів протягом трьох тижнів поспіль на знак подяки Творцю за Його щедрість, що допоміг єврейському народові Східної Європи врятуватися від погромів і досягти відносного спокою і процвітання на американській Землі Обітованій. Через нього і негоду всі чотири пари були в поганому настрої, коли приїхали: вони ледь втиснулися у два стареньких «пакарди» — в одному з яких не працювало опалення — і їхали крізь жорстоку снігову бурю. Почувши розмови про те, що снігу побільшає, вони вирішили негайно їхати, але Моше відрадив їх від цього кроку. То був його дар. Моше міг би так заговорити диявола, що той би сам роги собі відкрутив.

¹ Шабат — сьомий день тижня, у який Тора наказує утримуватися від роботи; триває від заходу сонця в п'ятницю до заходу сонця в суботу.

— Скільки разів у житті можна почути молодого генія? — переконував він їх. — Це буде найбільша подія у вашому житті.

Він привів їх до своєї мініатюрної кімнати в пансіоні на Курячому пагорбі, крихітному районі напівзруйнованих будинків і ґрунтових доріг, де мешкали темношкірі, євреї та білі іммігранти, які не могли дозволити собі кращого, посадив їх перед теплою дров'яною піччю, напоїв теплим чаєм з льодом, нагодував гефілте фіш (фаршированою рибою) і розважив історією своєї румунської бабусі, яка так не хотіла заміж за єврея-сіоніста, що вистрибнула з вікна — і упала прямо на рабина-хасида з Австрії.

— Вона повалила його просто на землю, — вигукнув Моше. — Коли він підняв голову, вона вже гадала йому по долоні. Так вони й одружилися.

Це викликало усмішки на їхніх обличчях та сміх, адже всі знали, що румуни — божевільні. Їхній сміх продовжував дзвеніти в нього у вухах, коли він поспішав назад до натовпу, який із нетерпінням чекав під снігом, поки відчиняться двері танцзалу.

Коли Моше спускався багnistими дорогами Курячого пагорба до свого театру на Головній вулиці, його серце завмирало. Імпровізована черга, що почала утворюватися годину тому, перетворилася на натовп із майже трьохсот людей. Крім того, йому повідомили, що вже прибув темпераментний геній Кац, але наразі перебуває в театрі в поганому настрої: мужньо подолавши жакливу заметіль, він тепер погрожував піти. Моше стрімголов помчав усередину і з полегшенням виявив, що, як завжди, його надійний помічник, літній темношкірий чоловік на ім'я Нат Тимб-